

ASOCIACE ČESKÝCH, MORAVSKÝCH A SLEZSKÝCH MUZEÍ A GALERIÍ

Přírodovědná pracoviště v muzeích a státní správa

V České republice existuje v současné době přibližně 80 muzejních přírodovědných pracovišť s cca 280 pracovníky. Tato pracoviště spravují více než 16 milionů kusů sbírkových předmětů. Z toho připadá na sbírky:

mineralogické	600 tis. ks.
paleontologické	3 150 tis. ks.
botanické	3 500 tis. ks.
zoologické	2 200 tis. ks.
entomologické	6 000 tis. ks.
antropologické	30 tis. ks.
ostatní	850 tis. ks.

Tyto sbírky tvoří základní vědecký materiál pro většinu klasických přírodovědných oborů a některé disciplíny byly na bázi těchto sbírek doslova vybudovány. Přírodovědné sbírky jsou budovány již několik století a na rozdíl od společenskovedních oborů je jejich profil značně reprezentativní a nebyl nijak ovlivňován okolnostmi, za nichž tyto sbírkové fondy vznikaly. V současné době je však možné, že tento dosud nepřetržitý vývoj může být vážně narušen.

Hlavními příčinami je jednak současný právní stav, jednak existence a razantní ventilace názorů, že muzea jsou vlastně ničiteli přírodních památek, jestliže se pokouší je koncentrovat ve formě sbírek. Tyto názory prezentují zejména profesionální pracoviště ochrany přírody.

Je nutno konstatovat, že současný právní normy a jejich striktní dodržování ohrožují, či alespoň významným způsobem omezují činnost či

samotnou existenci přírodovědných muzejních pracovišť. Máme tím na mysli zejména zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a jeho prováděcí vyhlášku č. 395/1992 Sb., zákon č. 246/1992 Sb. o týrání zvířat a další. Chráněné a ohrožené druhy rostlin a živočichů (a je jich několik tisíc druhů) nelze prakticky do sbírek získávat a to ani v případech, kdy jsou v přírodě likvidovány po stovkách a tisících např. při stavební a zemědělské činnosti, dopravě atd. Často jde o činnost prováděnou po souhlasu státní správy. Tatáž správa může provést na konci roku v muzeu kontrolu a pracoviště postihnout. K takovým paradoxním situacím již došlo.

Nutno zároveň uvést, že ani ministerstvo kultury ČR, ani samotní muzejní přírodovědci dostatečně pružně a aktivně nereagovali na tyto zásadní změny legislativy v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. V oblasti přírodních věd se neobejdeme bez překračování odvětvových mantinelů rezortu kultury (pro muzejní přírodovědce je to existenčně nutné). Považujeme za nezbytné, aby ministerstvo kultury ČR vyvolalo mezirezortní jednání s ministerstvem životního prostředí ČR a záležitosti řešilo. Odborné podklady i garanci jsou schopna připravit a poskytnout přírodovědná oborová kolegia AMG.

Domníváme se, že přinejmenším plnohodnotnou kompenzací za poskytnutí určitých výjimek z platné legislativy je např. využití informací, které jsou na přírodovědných muzejních pracovištích shromážděny. Reálně je i využití odborného potenciálu muzejních pracovníků – přírodovědců zejména v oblasti expertních služeb. Praxe je

ovšem taková, že orgány ochrany přírody (např. ČÚOP Brno) zpracovaly návrh materiálu, který taxativně vypočítává co všechno jsou muzea povinna poskytnout.

Takový stav považujeme za neúnosný a škodlivý pro obě strany. Přitom v minulosti dokázaly (byť tehdy v jednom rezortu) muzea i ochrana přírody velmi dobře spolupracovat. Vrcholem zřejmě byla situace na severní Moravě, kde byla po řadu let ochrana přírody do muzeí začleněna.

Považujeme za nezbytné tuto situaci řešit a výsledky zohlednit při přípravě prováděcích předpisů novely muzejního zákona.

Vlastimil Tlusták

Z jednání orgánů AMG

Senát

Zasedání senátu AMG se uskutečnilo dne 30. června 1993 v Pardubicích. Pozvání k účasti na jednání přijali náměstek ministra kultury ČR JUDr. Ladislav Kratochvíl a ředitel SOMG MK ČR RNDr. Jiří Žalman. Ve svém úvodním vystoupení hovořil dr. Kratochvíl o vývoji legislativy v oblasti kulturního dědictví (stručný záznam přinášíme na jiném místě). V diskusi na něj navázal předseda AMG dr. Šebek, který se věnoval otázkám připravovaných legislativních opatření na základě připomínek odborné veřejnosti. V případě novely muzejního zákona označil za nejzávažnější připomínky, které se vztahují k jeho působnosti. Složitější situace je u zákona o vývozu předmětů kulturní hodnoty, který se v navrhované podobě již ve svých základních principech nejeví v praxi jako životaschopný. Dr. Šebek poukázal na to, že tržní cena, kterou zákon zná jako jedno z kritérií, existuje u starožitníků, kteří prodávají přes pult, nerespektují ji ti podnikatelé, kteří mají licenční oprávnění k vývozu do zahraničí. Proto by zákon měl být konstruován z pozice prodejců a dát pod kontrolu u koncesovaných vývozců vše a v případě starožitníků opravňovat pracovníky muzeí ke kontrole jejich zboží. Tím by byly zbytečné seznamy předmětů a kategorie pro jejich posuzování a současně by byl přehled o tom, co se vyvážá. Podle názoru představitelů MK by tato koncepce zákona byla v rozporu s tendencí postupného sjednocování s úpravami v zemích ES, kde existuje zcela volný trh se starožitnostmi a chráněny jsou pouze mimořádné hodnoty. To u nás, vzhledem ke kurzovním relacím, není dosud možné, avšak naše úprava musí směřovat k postupnému uvolňování předpisů v souladu s vytvářením regulérního trhu. Kontrolu obchodních vývozců lze zajistit jiným způsobem, kupř. pomocí celních předpisů. Dále se dr. Šebek zmínil o postavení AMG jako reprezentanta oboru v procesu připomínkového řízení, které je zcela neoficiální a založené jen na osobních kontaktech. Proto opakovaně dochází k tomu, že o některých návrzích zákonů, byť se přímo dotýkají

muzejnictví, se odborná veřejnost dovídá se značným zpožděním, aniž by k nim mohla vznést své připomínky. V této souvislosti připomněl novelu památkového zákona. Na přímou otázku proč není AMG zařazeno mezi připomínková místa v legislativním procesu těch norem, které se dotýkají oboru, podal dr. Kratochvíl vysvětlení v tom smyslu, že oficiální připomínkové místo, které je ministerstvo povinno oslovit, je určeno legislativními pravidly vlády. U ostatních, která mají charakter spíše konzultantů, je na volné úvaze příslušného věcného odboru MK, zda je k připomínkám vyzve, přičemž záleží na tom, má-li odbor dostatek informací z předchozích pravidelných kontaktů s nimi. V případě novely muzejního zákona i zákona o vývozu starožitností jde o završení první etapy dlouhodobého procesu, během něhož bylo SOMG s odbornou veřejností v pravidelném kontaktu. Tento proces pokračuje ve vládě, vstupuje do něj celá řada dalších vlivů a výsledný zákon je vždy kompromisem. U novely památkového zákona je hotova první verze určená k připomínkám odborným organizacím a AMG bude rovněž dána k dispozici.

Dr. Žalman poté vysvětlil jakým způsobem byly akceptovány připomínky k oběma připravovaným normám, kdy zejména u zákona o vývozu starožitností doznal na jejich základě zásadních změn seznam předmětů, na něž se zákon vztahuje, i kritéria jejich posuzování. Upozornil při tom, že tento seznam nemůže být přehledem akviziční činnosti muzeí. Muzea musí vstoupit při výběru a nakládání s těmito předměty do konkurence a musí se sama snažit je vyhledávat a nakupovat. Jen u jisté malé části předmětů existuje zájem uchovat je na území republiky, to však nejsou všechny ty, které patří do muzea. Zákaz vývozu se může vztahovat jen na ty předměty, které splňují charakteristiku kulturní památky. Smyslem zákona je zachránit na území státu to, bez čeho by jeho kulturní dědictví bylo ochuzeno a neúplné.

Dr. Šuleř konstatoval, že současná neutěšená situace je způsobena neexistencí seriózního trhu, kdy naši vývozci nepracují s reálnými tržními cenami. Ze srovnání se zahraničím vyplývá, že v zemích s rozvinutým trhem se starožitnostmi potřebu podobného zákona nepocítují. V některých zemích, např. ve Velké Británii, pokud dojde k zákazu vývozu, a jedná se pouze o několik případů ročně, musí být vývozci předmět zaplacen – nelze jej zabavit. Prostředky na výkup se získávají veřejnými sbírkami. V našem případě se zdá být 4 měsíční lhůta příliš krátká na to, aby bylo možno finanční prostředky získat nějakým podobným způsobem.

Diskuse pokračovala výměnou názorů na způsoby pokrytí nákladů, spojených s vydáváním povolení, o možnosti vybírání poplatků od žadatelů a o dalších otázkách praktického fungování zmíněného zákona. Dr. Kratochvíl zdůraznil nutnost spoluúčasti AMG při vytváření mechanismů účinného provádění tohoto zákona v praxi.

Dr. Tlusták obrátil v souvislosti s připravovanými novelami pozornost na oblast přírodních věd v muzeích, která se dostává do konfliktu s právní úpravou ochrany přírody, zvířat a životního prostředí. Řešení této situace by měla umožnit novela muzejního zákona, která mj. hovoří o tvorbě sbírek. Tomuto pojmu je nutno v dohodě s dotčenými rezorty dát odpovídající výklad.

Dále hovořil dr. Šebek o potřebě pokračovat v přípravě transformace našich muzeí, kterou chce AMG budovat zdola – ne z hlediska budoucích zřizovatelů, ale na základě konkrétních projektů či nabídky každého muzea. Asociace musí proto překonat dosavadní informační izolaci a vyzbrojit se sumou informací, které bude svým členům poskytovat. Proto vytváří informační databázi, o jejíž struktuře podal stručnou informaci dr. Tlusták. Podle jeho vyjádření by sběr dat mohl započít na přelomu září a října a naplněná databáze by mohla sloužit svému účelu již koncem tohoto roku. V této souvislosti dr. Šebek zdůraznil, že AMG rozhodně nebude vystupovat v roli arbitra transformačních projektů a stanovovat jak má které muzeum vypadat. Může pouze na základě objektivních dat poskytovat odborný posudek.

V dalším bodu jednání senátu podal předseda AMG informace o činnosti exekutivy. Ta se kromě legislativy přednostně zabývala otázkou urychleného dobudování profesionálního pracoviště, které je v současné době vázáno na získání vhodné místnosti. Jako nejrychlejší řešení se jeví pronájem prostor ve VÚZORT. Na podzim by zde mělo zahájit pravidelnou činnost, vybavit se softwarem, začít s budováním databáze muzeí, s vydáváním Věstníku, který by se postupně měl stát muzejními novinami, apod. Od MK ČR dostane AMG finanční příspěvek 73 tis. Kč především na vydávání Věstníku i pro nečleny Asociace a na semináře muzeí, které AMG spolupořádá. Dále byl připomenut seminář Úloha muzeí v regionu připravovaný v Hlinsku a probrány některé organizační záležitosti. V závěru jednání schválil senát zprávu o hospodaření AMG za rok 1992, kterou přednesl předseda revizního kolegia ing. Krivský.

Následující, veřejné, zasedání senátu proběhlo při příležitosti konání muzejního semináře v Hlinsku (zprávu o něm přinášíme na jiném místě) dne 14. září. Na programu jeho jednání byla zpráva o činnosti exekutivy, informace o vývoji legislativy dotýkající se muzejnictví, diskuse k návrhu zákona o vývozu starožitností a zpráva o přípravě sněmu Asociace. Exekutiva se na svých jednáních zabývala především legislativními otázkami muzejnictví a příbuzných oborů, konkrétně přípravou novely zákona o památkové péči, která již prošla prvním kolem připomínkového řízení. Druhé kolo je plánováno na nejbližší dobu a AMG je zařazena mezi organizace, které budou k připomínkování vyzvány. Dále se věnovala zprovoznění profesionálního pracoviště AMG (viz Důležité upozornění na jiném místě)

a budování informační databáze oboru. Na základě „pasportu“ vypracovaného dr. V. Tlustákem již byl předložen samostatný program, který umožňuje rychlou aktualizaci dat, 3–4 stupňové zabezpečení získaných informací a je schopný číst jakýkoliv druh textového editoru. Na příštím zasedání senátu budou účastníci seznámeni s návodem na používání programu a zároveň bude připravena ukázka zpracování prvních dat. Sběr dat budou provádět pro Čechy bývalá krajská muzea, pro Moravu Vlastivědné muzeum v Olomouci. Kompletní databáze bude soustředěna v sekretariátu AMG. Na základní informace o jednotlivých muzeích bude navazovat budování přehledu sbírkových fondů muzeí tak, aby bylo možno získat celkový přehled o materiálu, který je v muzeích uložen.

K aktuálnímu stavu legislativy hovořil dr. J. Žalman z MK ČR. V úvodu seznámil přítomné se zajímavým faktem: v příštím roce bude SOMG MK ČR disponovat určitou částkou finančních prostředků, určených na podporu zajímavých kulturních aktivit. Již nyní mohou muzea podávat k posouzení své projekty, které hodlají v příštím roce uskutečnit. Dále shrnul dosavadní legislativní úsilí ministerstva kultury na poli muzejnictví, památkové péče a starožitností. Zákon o muzejnictví, který prošel finanční komisí legislativní rady vlády ČR, odmítla komise správní z důvodu předjímáný dosud nezpracované legislativy (užívání termínu veřejný majetek či nezisková organizace, které prozatím nejsou zákonem definovány). Ministerstvo tedy vypracovalo novelu stávajícího zákona o muzeích a galeriích (54/1959 Sb), která však opět neprošla. Konkrétní návrh na řešení problematiky nebyl předložen. Další vývoj lze očekávat až ve druhé polovině příštího roku, kdy je znovu muzejní zákon zařazen do programu legislativy. Přijat nebyl ani zákon o neziskových právnických osobách. Ministerstvem financí byl připraven zákon o nadacích, ale ani tato iniciativa se nedočkala kladné odezvy. V současné době se znovu pracuje na zákonu o neziskových právnických osobách. Z uvedeného pro muzea vyplývá, že ve sféře muzejnictví zřejmě nedojde v průběhu příštího roku k podstatným změnám. Zajímavý pro muzea bude i zákon o územním rozdělení, který by měl být uveden v platnost během roku 1994. Při předpokládané existenci vyšších správních celků by se snad měla dostat většina regionálních muzeí (tj. bývalá krajská a okresní) pod správu těchto vyšších územně-správních celků. Poslední aktivitou v oblasti legislativního snažení, o níž dr. Žalman hovořil, byla novela zákona o památkové péči, procházející nyní druhým kolem připomínkového řízení. Archeologická část zákona, která mnohé muzejníky velmi zajímá, zůstává v původním znění zákona. Novela počítá se vznikem České památkové inspekce jako rozpočtové organizace MK ČR. Důležitým rysem novely má být snaha o vyvážení kladů a záporů, které jsou spojeny s vlastnictvím kulturní památky. Ve lhůtě do jednoho roku po nabytí platnosti novely připraví vláda

seznam podmínek nutných pro zařazení objektu mezi národní kulturní památky.

V diskusi kladli účastníci důraz na potřebu vypracování nových směrnic o správě sbírkových fondů. Shodovali se ve své kritice mechanismů, které fungují či nefungují při vývozu starožitností. Na pořad jednání se tak dostal vládou již schválený zákon o vývozu předmětů kulturní hodnoty. Muzejníci se shodli na problematičnosti některých jeho částí a senát pověřil exekutivu přípravou připomínek a jednáním s poslanci garančního výboru parlamentu.

Posledním bodem programu zasedání senátu AMG byla informace o přípravě sněmu AMG. Termín byl stanoven na 7. prosinec do Olomouce. Na programu budou volby senátu a exekutivy, přičemž základní návrhy budou vzneseny z pléna a kandidátní listina bude sestavena až na místě jednání. Exekutiva upozornila na možnost předjednání návrhů jednotlivých kandidátů v regionálních kolegiích.

Exekutiva

Exekutiva AMG se sešla ke svému jednání dne 1. září v Praze. Zabývala se připomínkami k novele památkového zákona, které již byly odeslány ministerstvu kultury, a dalšími otázkami legislativy, souvisejícími zejména se zamítnutím novely muzejního zákona v legislativní radě vlády. Přijala rovněž informaci o schválení osnovy zákona o vývozu předmětů kulturní hodnoty legislativní radou vlády i vládou ČR. Připravila podklady o aktuálním stavu legislativy pro jednání senátu AMG v Hlinsku. Dále exekutiva zhodnotila přípravu muzejního semináře v Hlinsku (14. – 15. 9.). Věnovala se též přípravě sněmu AMG, jehož předběžný termín stanovila na listopad 1993. Dr. Šebek informoval o žádosti AMG o dotaci pro občanská sdružení, kterou schválilo ministerstvo kultury ve výši 73 000,- Kč. Vypracováním odborného posudku na koncepci činnosti muzea v Rokycanech, o kterou AMG požádal Okresní úřad v Rokycanech, pověřila exekutiva dr. T. Čapkovou a dr. V. Tlustáka. Předseda správního kolegia dr. Beneš oznámil složení kolegia: ing. Vlastimil Vykydal (Technické muzeum Brno), dr. Jan Dolák (Okresní muzeum Jindřichův Hradec), dr. Luboš Šmolík (Okresní muzeum Klatovy). V závěru projednala exekutiva některé organizační záležitosti, související s chodem profesionálního pracoviště AMG a přenesením agendy sekretariátu z Brna do Prahy.

Kolegia

Regionální kolegium muzeí Kraje A. Jiráska, B. Němcové a bří Čapků konalo svou schůzi dne 31. května v Městském muzeu v Úpici. Jeho účastníci si prohlédli znovuotevřené úpické muzeum a seznámili se s jeho historií, průběhem a výsledky generální rekonstrukce budovy, reinstalovanými stálými expozicemi i s dalšími plány do budoucna, které zahrnují

další rekonstrukce a nové expozice. Ve věci společné propagace členů jednalo kolegium o způsobu úhrady a distribuce společného propagačního letáku. Dále se zabývalo tíživou ekonomickou situací v jednotlivých členských muzeích, jejíž příčiny lze spatřovat v nižší návštěvnosti oproti předcházejícím letům, v ekonomických těžkostech zřizovatelů a v dalších skutečnostech, jako např. v 36% příspěvku na sociální zabezpečení, zvyšujících se nákladech na propagaci – poštovné, poplatky za výlep plakátů atp. Předseda kolegia p. Mühlstein vyzval členy k písemnému rozboru stavu ve svých institucích. Získané údaje poslouží k vypracování zprávy o situaci v malých muzeích a památnících, u nichž předseda vidí řadu skutečností, svědčících podle jeho názoru o malém zájmu vrcholných funkcionářů AMG.

Regionální kolegium muzeí jihovýchodních Čech se sešlo 16. července v Městském muzeu v Kamenici nad Lipou. Předseda kolegia dr. Dolák seznámil s průběhem zasedání senátu AMG v Pardubicích a podal informaci o připravovaném „pasportu“ muzeí pro potřeby členů AMG. Jednání kolegia se dále zaměřilo na hospodářské otázky, kde nejvíce potěšila zpráva, že Okresnímu muzeu v Jindřichově Hradci se podařilo získat z prostředků Programu regenerace městských památkových rezervací a zón 500 tis. Kč na opravu fasády budovy muzea, a zabývalo se i situací v Městském muzeu v Kamenici nad Lipou. Vyjádřilo při tom obavu z možného ohrožení základních funkcí muzea v souvislosti s jeho sloučením s kinem, knihovnou a kulturním zařízením v jednu instituci s poměrně malou mírou autonomie.

Oborové komise

Společný seminář oborové komise zoologů AMG a zoologů státní ochrany přírody se konal ve dnech 15. – 17. září se v Písku, kde se sešlo 39 zoologů z celé České republiky. Námětem jednání byly rozpory v legislativě řídicí práci zoologů v muzeích a chránící objekt jejich zájmu – přírodu. Účastníky semináře uvítal starosta města Písku dr. Tom Zajíček, hlavními referenty byli zástupci obou dotčených ministerstev. Zástupce ministerstva životního prostředí ČR ing. Jaroslav Červený vysvětlil požadavky, které na muzejní zoology klade zákon ČNR č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Vedoucí samostatného oddělení muzeí a galerií ministerstva kultury ČR dr. Jiří Žalman informoval o návrhu řešení problematiky sběru chráněných druhů živočichů a výzkumu chráněných území (podstatný výtah z jeho vystoupení přineseme v příštím čísle). Podle tohoto návrhu by MŽP ČR udílelo jednotlivým zoologům muzeí licenci v rozsahu, který odpovídá konkrétním podmínkám určitého zoologického pracoviště. Licence by měla být vydávána na určité delší období a mohla by být odebrána osobám, které by neplnily sjednané podmínky. Osobní licence by přispěly ke zvýšení zodpovědnosti muzejníků, napomohly by odstranit nedůvěru

a výhrady ochranářů vůči nim a umožnily tak navázat užší vzájemnou spolupráci. Následující diskuse se protáhla do pozdních večerních hodin. Během ní se ukázalo, že ostré hrany rozporů jsou většinou obroušeny praxí a osobními vztahy muzejníků a ochranářů. V průběhu diskuse seznámil dr. Janda z CHKO Třeboňsko její účastníky za pomoci diapozitivů s charakterem chráněné oblasti a s ochranou mokřadů. Seminář pokračoval druhého dne exkurzí v národní přírodní rezervaci Řežabinec, kde bylo možno vidět volavku bílou, orlovce říční, několik kormoránů a asi 1500 hus velikých. Další zastávkou byly rezervace na rybnících u Českých Budějovic se spoustou volavek, porosty plavínu štítnatého a zajímavými biotopy. Třetí shlédnutou oblastí byly rybníky na Třeboňsku, zejména národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý. Zde pozorovali účastníci exkurze mimo jiné kormorány, racky malé a poláka malého a také navštívili terénní stanici České ornitologické společnosti. Třetího dne semináře se uskutečnila hromadná návštěva nově otevřených expozic Prácheňského muzea s odborným výkladem a poté prohlídka pamětihodností města. Jako místo konání zoologického semináře v roce 1994 byl navržen Mikulov na Moravě.

Karel Pecl
předseda oborové komise zoologů AMG

Důležité upozornění

Exekutiva AMG oznamuje všem členským institucím oficiální zahájení činnosti profesionálního pracoviště Asociace, které současně plní funkci sekretariátu. Pracoviště, které vede PhDr. Hana Černá, sídlí v budově Výzkumného ústavu zvukové a obrazové techniky, Praha 5, Plzeňská 66. Telefon: 02 – 54 12 42, linka 257. (V nutných případech je možno použít též fax VUZORTu: 02 – 54 47 31). Úřední hodiny jsou pondělí, čtvrtek, pátek 10.00 – 15.00 hod. V souvislosti s tímto opatřením postupně likviduje sekretariát v Moravském zemském muzeu v Brně. Veškerou korespondenci s Asociací proto adresujte: PhDr. Hana Černá, sekretariát AMG, Plzeňská 66, 150 00 Praha 5. Vedení účtu AMG zůstává až do odvolání u pobočky České spořitelny v Brně.

Z vystoupení náměstka ministra kultury ČR JUDr. Jindřicha Kratochvíla na zasedání senátu AMG v Pardubicích

Své úvodní vystoupení na zasedání senátu dne 30. června 1993 věnoval dr. Kratochvíl připravované legislativě oboru. Těžší právní regulace bude ležet v předpisech obecných, proto speciální normy dotýkající se oboru budou mít omezený rozsah. Měly by být obsaženy v zákonu o muzeích a galeriích, v zákonu o památkové péči a v zákonu o vývozu předmětů kulturní hodnoty. Vzhledem

k současnému stavu legislativy obecné, je vhodné řešit tyto zvláštní úpravy formou novel stávajících zákonů o muzeích a galeriích a o památkové péči, pouze problematika vývozu předmětů kulturní hodnoty je řešena zákonem novým.

Novela zákona o muzeích a galeriích se soustřeďuje především na jeho působnost, která je zaměřena na právnické osoby a zařízení zřizovaná obcemi, vyššími samosprávnými celky a státem. Další podstatnou součástí novely je zmocnění ministerstvu kultury k vydání prováděcího předpisu o odborné správě sbírek. Platnost se předpokládá dnem 1. 1. 1994.

Podstatou novely zákona o památkové péči je zpřesnění řízení o prohlášení za kulturní památku, městskou památkovou rezervaci a památkovou zónu, zpřesnění povinností vlastníka a zmocnění k vydání prováděcích předpisů. Problematika archeologických výzkumů a nálezů je upravena tak, že vedle Archeologického ústavu AV ČR může MK ČR povolit tuto činnost i jiným organizacím – muzeím, školám atd. Hlášení o archeologickém nálezů jsou oprávněny přijímat pouze orgány státní památkové péče, které rozhodnou, kdo se jimi bude dále zabývat. Orgány státní památkové péče jsou okresní úřady, ministerstvo kultury a Česká památková inspekce, jako odborné instituce jsou ministerstvem kultury zřizovány Státní ústav památkové péče a odborné organizace památkové péče v regionech, přičemž statut této organizace může MK přiznat i instituci, kterou samo nezřizuje a vymezit jí územní nebo věcnou působnost. Novela přináší jistá uvolnění vlastníkům, obcím i státním orgánům pam. péče, v podstatě však zachovává přísnou státní reglementaci v této oblasti. V platnost by měla vstoupit od 1. 1. 1994.

Nově koncipovaný zákon o vývozu předmětů kulturní hodnoty se vztahuje jen na ty předměty, které jsou vymezeny dobou svého vzniku, příp. tržní cenou. Vyvážet je lze pouze s certifikátem, který vydá odborná instituce (muzeum, galerie, památkový ústav). Vykazuje-li předmět znaky kulturní památky postoupí odborná organizace věc ministerstvu kultury s tím, aby během následujících čtyř měsíců rozhodlo o prohlášení za kulturní památku. Pak nemůže být předmět ze samé podstaty věci trvale vyvezen. Během uvedené čtyřměsíční lhůty lze předmět vykoupit pro sbírky muzeí a galerií. Zákon by měl nabýt platnosti od 1. 4. 1994.

Dále se dr. Kratochvíl zabýval i zákonem o neziskových právnických osobách. Tato oblast vyžaduje právní úpravu, je otázkou, zda musí být obsahem zvláštního zákona, nebo zda může být vymezena v několika zákonech obecných. V současné době je tendence spíše ke druhé variantě. Zvláštní zákon by v podobě, v jaké byl navrhován, výraznější daňovou úlevu nepřinesl, rovněž rozpočtová oblast nepředpokládala výraznější změny, šlo by jen o optimalizaci využívání různých rozpočtových zdrojů. Tuto možnost nabízí i nově připravovaný zákon o rozpočtových pravidlech, účinný od 1. 1. 1994. K transformaci stávajících příspěvkových organizací včetně muzeí

od příštího roku nedojde. Přesto je nutno se nad transformací zamýšlet a využívat řadu možností v rámci stávajícího právního řádu.

Potřebujeme muzea?

Pod tímto názvem uspořádalo Masarykovo muzeum v Hodoníně dne 9. června v areálu NKP Valy u Mikulčic pracovní setkání s odborníky z oblasti muzejnictví. S referáty vystoupili doc. PhDr. Zbyněk Z. Stránský, vedoucí katedry muzeologie filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, ing. František Gale, kvestor téže univerzity, RNDr. Jiří Žalman, vedoucí samostatného oddělení muzeí a galerií ministerstva kultury ČR a RNDr. Vlastimil Tlusták, CSc., pracovník Vlastivědného muzea v Olomouci, který na jednání reprezentoval Asociaci českých a moravskoslezských muzeí a galerií. Dr. Stránský se ve svém příspěvku, nazvaném Postmoderna a muzea, zabýval tendencemi reagujícími na globální problémy lidstva konce tisíciletí, v nichž lze spatřovat faktory, motivující rozvoj muzejnictví. V souvislosti s postmodernou a kritikou tradiční historiografie nabývá na významu myšlenka tzv. muzealizace, jako odlišení historického vědomí a povědomí. Úroveň společenského povědomí se stává mírou existence muzeí.

Ing. Gale zaměřil pozornost na ekonomickou problematiku, zejména na dopady procesu transformace ekonomiky na terciální sféru. Její organizace se musí rychle reorganizovat a orientovat na mimorozpočtové zdroje. Tato nutnost však naráží na nepřipravenost managementu a zejména legislativy. Státní rozpočet musí zajistit prostou reprodukci organizací terciální sféry, zatímco na rozšířenou reprodukci si organizace mohou a musí vydělat samy. Základní podmínkou toho je přechod na příspěvkovou formu organizace. Potřeby rozvoje mohou být zcela pokrývány příjmy z hlavní a podnikatelské činnosti, musí však k tomu být vytvořeny odpovídající legislativní podmínky. Zákonodárce si musí být vědom toho, že tyto organizace nebyly státem zřízeny za účelem podnikání a tvorby zisku a umožnit jeho využití k financování rozvoje.

Dr. Žalman přiblížil aktuální stav v přípravě norem dotýkajících se muzejnictví. Poté se zamýšlel nad současností a budoucností českého muzejnictví. Perspektivu muzeí vidí v tom, že muzea nejen uchovávají, ale především realizují muzejní vztahy, tj. dešifrují informace uložené v paměti věcí, a uspokojují tak přirozenou potřebu člověka poznávat svět jejich prostřednictvím. Budoucnost muzeí je v hledání cesty od zájmu státu k zájmu veřejnosti a v hledání míry podpory tohoto zájmu státem.

Dr. Tlusták hovořil v příspěvku pod názvem Transformační proces v muzejnictví o některých aspektech tohoto procesu. Chápe jej jako zásadní změnu jevů, věcí a systémů všech složek činnosti muzea. Neexistuje na to přesný model či schéma, řadu poznatků však lze analogicky využít. Důležité je při tom stanovení priorit pro stát, město, region, veřejnost. Základními kritériem transformace jsou sbírky. Zde však není dobrý stav, pramenící z časté z neujasněnosti sbírkotvorného progra-

mu. Ten se příliš často řídí pouze specializací muzejního pracovníka. Sbírkový získal i tržní hodnotu, ale neznáme ji a neumíme ji ocenit. Transformace by rovněž měla zlepšit vztahy mezi muzei, památkovou péčí a ochranou přírody a odstranit současné prohloubení rozdílu mezi dříve blízkými rezorty – kulturou a ochranou přírody. V neposlední řadě by měla přinést zlepšení vztahů a aktivit vůči veřejnosti.

Úloha muzeí v regionech

Ve dnech 14. – 15. září 1993 proběhl v Hlinsku v Čechách seminář na téma region a kulturní dědictví, pořádaný Asociací českých a moravskoslezských muzeí a galerií a Muzeem a galerií v Hlinsku. Účastníky uvítal starosta města Hlinska J. Štorek a seminář zahájila ředitelka Muzea a galerie v Hlinsku J. Vašková. V úvodu jednání vzpomněl předseda AMG dr. F. Šebek stého výročí konání okresní národopisné a průmyslové výstavy v Hlinsku. V jejím průběhu byly hlineckým okresním odborem národopisné výstavy československé pořádány dva sjezdy: 15. srpna 1893 sjezd muzeí českých, odborů národopisné výstavy československé a přátel aktivity české a 20. srpna sjezd průmyslový. Na sjezdu muzeí se s velkým ohlasem setkal projev JUDr. K. V. Adámka o záchraně památek. „Úkolem našeho sjezdu jest úvaha o prostředcích, jimiž by mělo a mohlo býti tohoto cíle dosaženo i úvaha o dalším společném postupu“ řekl tehdy v úvodu. Účastníci sjezdu zdůraznili důležitost a význam záchrany uměleckých památek a pokládali za nezbytně nutné v co nejkratší době provést zákonnou úpravu ochrany památek, která by v sobě zahrnovala vydání zemského zákona o komisích na ochranu památek, zahájení jednání o vydání zákona proti vývozu památek a dále v sobě zohlednila následující požadavky: aby živnostenská koupě a prodej památek byly závislé na propůjčení koncese, aby byly doplněny české muzejní spolky a zreorganizovány na společných základech, aby bylo zákonnou cestou upraveno spolupůsobení samosprávných orgánů při ochraně památek, aby bylo upraveno přispívání země k těmto účelům, aby byla zřizována a doplněna soukromoprávní ustanovení, zvláště v oblasti nabytí vlastnictví nálezem a vyvlastněním a aby byly pořádány občasně muzejní sjezdy. Retrospektivní pohled na jednání našich předchůdců ukazuje, že před sto léty řešili podobné problémy, jaké trápí muzejníky i dnes.

Na semináři zaznělo pět hlavních referátů, které se z různých pohledů zabývaly vztahem region-kulturní dědictví-ekonomika-vědomí-potřeby společnosti. První referát nazvaný „Úvahy nad základy pojetí regionu jakožto kraje, krajiny, končiny, domova, vlasti a jakožto místa paměti a utváření krajiny“ přednesl PhDr. J. Plos z Výzkumného ústavu výstavby a architektury v Praze. Jeho víceméně filozofické zamyšlení, vycházející z analýzy běžně používaných pojmů, které se při bližším pohledu dostávají do nečekaných souvislostí, bylo velmi zajímavé. Vystoupení RNDr. J. Žalmana z MK ČR „Kulturní dědictví jako stabilizující složka

v regionu“ a PhDr. F. Šebka z Východočeského muzea v Pardubicích „Regionální muzea a jejich úloha při utváření regionálního vědomí – pokus o inventarizaci problému“ se zabývala konkrétními pohledy na vývoj chápání kultury jako celku a na místo, které je kultuře – a potažmo – muzeím v celospolečenském kontextu přisuzováno. Palčivému problému se věnoval PhDr. P. Šuleř z Moravského zemského muzea v Brně v referátu „Kulturní dědictví jako stimulant ekonomických procesů v regionu“. Informace o pramenném materiálu uchovávaném v muzeích „Studium regionálních forem lidové architektury“ podal PhDr. L. Procházka ze Středočeského muzea v Roztokách u Prahy. Nad referáty se rozproudila živá diskuse o hledání nových směrů v muzejní práci včetně forem zpřístupňování sbírkového materiálu a celkové filozofie působení na veřejnost, která má potřebu kulturního vyžití. V neposlední řadě byl zmíněn fakt téměř nulové prezentace muzeí v hromadných sdělovacích prostředcích, pociťovaný jako velký handicap celého oboru. Především hlineckým organizátorům je třeba poděkovat za uspořádání tohoto setkání, které rozhodně přineslo pro řadu účastníků mnoho podnětů. (pozn. red.: Hlavní myšlenky přednesených referátů budou postupně vycházet na stránkách Věstníku).

Česká společnost na přelomu 19. a 20. století

je název odborného semináře, který uspořádalo Historické muzeum ve Slavkově u Brna u příležitosti letošních životních výročí JUDr. Václava hraběte z Kounic. Jeho cílem bylo objasnit pracovníkům muzeí a učitelům dějepisu na středních a základních školách roli české šlechty v době těsně před vznikem samostatného československého státu a osvětlit aktuální problémy výuky dějepisu uvedeného období. Seminář zahájil dne 19. října v tzv. Rubensově sále slavkovského zámku ing. Jan Špatný, ředitel Historického muzea ve Slavkově u Brna. Poté vystoupili se svými referáty PhDr. Jiří Pernes (JUDr. Václav hrabě Kounic a proměny české společnosti), doc. PhDr. Jiří Malíř, CSc z Masarykovy univerzity v Brně (K sociálnímu rozvrstvení společnosti na Moravě ve světle Kounicovy nadační činnosti), prof. PhDr. Robert Kvaček, DrSc. z Univerzity Karlovy (Mezinárodní závazky české šlechty) a doc. PhDr. Jiří Rak, CSc. z téže univerzity (Otřesy českého historismu na konci 19. a počátku 20. století). V odpoledních hodinách se uskutečnil kulatý stůl o věcných problémech současné výuky dějepisu konce 19. a počátku 20. století. Účastníci semináře obdrželi teze přednesených referátů a další publikace a navštívili výstavy a expozice slavkovského muzea a zámku.

Ministerstvo kultury ČR vyhlásilo:

Konkurz na projekty zaměřené na uchování, zveřejnění a využití movitého kulturního bohatství regionů České republiky.

Předměty projektů:

- tématické výzkumy a sběry dokladového materiálu v oborech společenských a přírodních věd, zveřejnění jejich výsledků včetně využití
- aktivity muzeí a galerií zaměřené na výchovu a vzdělávání dětí a mládeže
- aktivity muzeí a galerií zaměřené na zvýšení povědomí veřejnosti o významu kulturních hodnot
- edice
- informace

Předkladatelem mohou být muzea, galerie, památníky (mimo MK ČR), města, obce, občanská sdružení, kulturní a výchovné instituce. Přihlásit se mohou do 20. 11. 1993 na adresu Ministerstvo kultury ČR, odbor muzeí a galerií, Valdštejnské nám. 4, 118 11 Praha 1. Plné znění podmínek lze obdržet na MK ČR nebo na sekretariátu AMG.

Oznámení

Exekutiva AMG se obrátila na Českou národní banku se žádostí o poskytnutí určitého počtu prošlých platidel za účelem doplnění sbírek v muzeích. Upozorňujeme zájemce, aby zaslali své požadavky (počty bankovek a mincí jednotlivých nominálních hodnot) na adresu sekretariátu AMG. Sumarizované požadavky budou předány České národní bance, která zajistí distribuci prošlých platidel muzeím prostřednictvím poboček České spořitelny.

Volná místa

Městské kulturní středisko v Moravském Krumlově zřizuje městské muzeum, dříve pobočku Jihomoravského muzea ve Znojmě. Hledá pracovníka s odpovídajícím vzděláním a praxí v muzejnictví, který by vedl depozitáře a rovněž vytvořil náplň pro galerii. Zájemci mohou kontaktovat Městské kulturní středisko, Břízova 254, 672 01 Moravský Krumlov, ředitelka pí. L. Přikrylová.

Muzeum Komenského v Přerově přijme archeologa – muže. Hlavní pracovní zaměření: vytvoření Památníku člověka předmostského v přerovském zámku, zpracování Teličkovy sbírky a archeologický dohled na hradě Helfštýně. Přechodné ubytování zajištěno. Zájemci nechť se písemně přihlásí na adresu Muzeum Komenského, Horní nám. 1, 751 52, Přerov.

Inzerce

Husitské muzeum v Táboře nabízí k odprodeji 50 kusů vázaných přírůstkových knih o 298 dvoustranách s předtištěnými kolonkami, strany nečíslované, za cenu Kč 80, – za kus. Jednotlivě do vyčerpání zásob. Husitské muzeum, nám. Mikuláše z Husi 44, Tábor, tel. 22245, 22242, pí. Jarolímková.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové nabízí publikace ze své produkce:

Libuše Plášilová, Školní obrazy (Historie českých obrazů k názornému vyučování a průvodce výstavou). Hradec Králové 1992, brož., 19 stran, obr. příl.

40 obrazů. Cena: Kč 10, –. Katalog stejnojmenné výstavy podává přehled vývoje názorných školních obrazů užívaných v českých školách od konce 18. století až do současnosti, zachycuje jednotlivé autory-výtvarníky i vydavatele a obsahuje též soupis literatury k dané problematice. Publikace může být i vhodnou pomůckou pro identifikaci jednotlivých zachovaných exemplářů ve sbírkách muzeí.

Vít Vokolek, Počátky osídlení východních Čech. Hradec Králové 1992, brož., 94 stran, 35 obrazových tabulí, 19 dokumentárních fotografií, něm., angl. resumé. Cena: Kč 25, –. Práce je věnována osídlení oblasti východních Čech od pravěku do příchodu Slovanů v polovině prvního tisíciletí a je založena především na výsledcích dlouholetého výzkumu, prováděného archeologickým oddělením královéhradeckého muzea v mnoha lokalitách východočeského regionu. Obsahuje četné nákresy náleзовých situací i jednotlivých typů zejména keramických nálezů. Je vhodná zejména jako komparativní materiál pro archeologická pracoviště i ostatní zájemce o nejstarší období oblasti.

Obě publikace lze objednat na fakturu + poštovné na adrese Muzeum východních Čech, Eliščíno nábř. 465, 500 39 Hradec Králové.

PŘÍLOHA ČS. VÝBORU ICOM

CIDOC Annual Conference, 12. – 18.9.1993, Ljubljana, Slovinsko

(Výroční konference mezinárodní komise pro dokumentaci při ICOM)

Konferenci pořádal slovinský národní výbor ICOM v prostředí obrovského konferenčního komplexu Cankarjev dom v Ljubljani. Na pořádání konference se výrazně finančně podílely nadace Getty a Soros. Z jejich prostředků byly hrazeny výdaje naprosté většiny východoevropských účastníků.

Zúčastnilo se 213 osob z 26 států, z toho 87 z pořadatelské země. Z České republiky bylo mimo MZM zastoupeno Ministerstvo kultury (Jirásek), Národní muzeum (Koudela), Náprstkovovo muzeum (Novák) a VUZORT (Bažant a Šrám).

Jádro programu tvořily referáty o situaci ve většině zúčastněných států s důrazem na zvlášť zajímavé a průkopnické projekty. Z přednesených referátů byly z našeho pohledu zajímavé:

- * Západoevropský mezinárodní projekt společné databáze nejatraktivnějších uměleckých předmětů Narcisse.
- * Rumunská centrální databáze: půl milionu předmětů na počítači pod systémem Paradox.

- * Porovnání centralizovaných a decentralizovaných systémů (zásady tvorby, metody aktualizace).

Přednesl jsem stručný přehled o způsobech evidence a dokumentace sbírek v ČR, o použití počítačů v muzeích, o hlavních principech projektu AISM a o projektu „bezpečnostní“ dokumentace ohrožených sbírek. Zájem o tento projekt byl tak velký, že jsem byl pozván k samostatnému referátu do televize.

Součástí programu bylo i polodenní simultánní předvádění celkem asi 20 muzejních dokumentačních systémů. Předváděl jsem na počítači projekt AISM, na vedlejším pracovišti Ing. Jirásek z MK předváděl bezpečnostní dokumentaci MacArt. Z jiných předváděných systémů byly pro nás nejzajímavější:

- * MultiBase VUZORT Praha pro databázi textů, obrázků (statických bodových i vektorových, i video) a zvuků; umožňuje tedy zaznamenávat např. plány archeologických nalezišť. Velmi moderně a profesionálně pojato, ovšem náročné cenově.
- * Brancusi CIMEC – průvodce po životě a díle rumunského sochaře, opět včetně obrázků, videa a zvuku, určeno k prodeji veřejnosti na CD-ROM.
- * Kreml – podobný průvodce, prodej návštěvníkům na disketách.

Zdeněk Lenhart
Moravské zemské muzeum

Výroční valné shromáždění českého a slovenského výboru ICOM

Letošní valné shromáždění se uskutečnilo ve středu 10. listopadu 1993 v Dietrichsteinském paláci Moravského zemského muzea v Brně. Dosavadní předsednictvo na něm přednese zprávu o své činnosti a v návaznosti na rozdělení dosavadního Československého výboru proběhnou volby do nových předsednictev Českého a Slovenského výboru.

Výměnné stáže pro členy ICOM

Již druhý rok se realizuje plán výměnných studijních pobytů s Francouzským výborem ICOM. Připomínáme, že se jedná o 2 výměny ročně, přičemž cestovní náklady hradí účastník nebo jeho vysílající organizace, zatímco pobyt a odborný program stáže zajišťuje přijímající strana. Český účastník se ve spolupráci se svým muzeem následně podílí na zabezpečení programu a průběhu recipročního pobytu.

Podobné výměnné pobyty byly předběžně projednány také s finským, maďarským a řeckým výborem ICOM. Doufáme, že všechny organizační záležitosti budou vbrzku vyřízeny a že výměnné stáže se budou moci realizovat již od příštího roku.

Věstník Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií 3/93. Vydává AMG. Tisk: Moravské zemské muzeum Brno. Adresa redakce: Plzeňská 66, 150 00 Praha 5. Tel.: (02) 54 12 42, linka 257, fax: (02) 54 47 31. Náklad 700 výtisků.